

FEMINIZEM

FEMINIZEM je splošni izraz za skupek ideologij in teorij, ki se posvečajo pravicam žensk in položaju žensk v kulturi in družbi. Izraz se uporablja predvsem za oznako ženskega gibanja, ki se je začelo konec 18. stoletja in se je zavzemalo za popolno politično, socialno in ekonomsko enakopravnost moških in žensk..

Feministično gibanje lahko razdelimo v dva valova. Prvi val, ki se je začel okoli l. 1800 in je trajal do približno l. 1930, se je na veliko zavzemal za odpravo razlik med pravicami moških in žensk. Drugi val, ki pa se je začel ok. l. 1960, pa je poleg enakosti poudarjal in razvil še vrsto novih teorij in pogledov, ki poudarjajo razlike med ženskami in moškimi ter se bolj osredotočajo na potrebe žensk.

PRVI VAL

Čeprav se beseda »feminizem« ni uporabljala vse do 19. stoletja, pa je zametke te ideologije mogoče najti že v zgodnjem 18. stoletju. Prvotna oblika feminizma se je ukvarjala predvsem z enakostjo pravic za moške in ženske in sicer za enakopravnost v javnem in političnem življenju in delno tudi za enakopravnost v gospodinjstvu. Te ideje so priplavale na površje v času francoske revolucije in ameriške vojne za neodvisnost, ko sta bili glavni vrednoti svoboda in enakopravnost. Feministke v Franciji so vztrajale, da morajo vrednote kot so enakost, svoboda in bratstvo veljati za vse, medtem ko so ženske aktivistke v Ameriki zahtevale, da se v ameriški deklaraciji za neodvisnost posveti pozornost tudi ženskam, njihovim državljanskim pravicam ter pravicam do lastnine.

V Angliji je Mary Wollstonecraft napisala delo Zagovor ženskih pravic (1792), kjer je zahtevala enakopravnost ter boljšo izobrazbo za ženske. To je bila prva kritika takratnega družbenega sistema, ki je podpiral podrejenost žensk. V začetku 19. stoletja, se je v Agliji zbrala skupina pripadnic srednjega sloja in podala zahtevo za boljšo izobrazbo, boljše možnosti za zaposlitev, večje pravne pravice (zlasti v zakonu) in volilno pravico žensk. Prvi, ki je zagovarjal njihove pravice je bil John Stuart Mill, ki je napisal delo Podrejenost žensk (1869) na nastanek katerega je imela velik vpliv njegov žena Harriet Taylor. Od leta 1850 dalje, se je gibanje za enakopravnost žensk osredotočilo predvsem na pridobitev volilne pravice (ženske → sufražetke) in šufražetsko gibanje se je razširilo tudi po Novi Zelandiji, Sovjetski zvezi, Nemčiji, Poljski, Avstriji ter Švedski.

Proti koncu 19 stoletja se je pojavila nova veja feminističnega mišljenja, ki se je ukvarjala predvsem družbenim odnosom do žensk, vključno s kulturnimi in literarnimi predstavami o ženskah ter njihovim predpisanim vedenjem v družbi. Ob začetku novega stoletja so bili častniki na zahodu preplavljeni z stereotipom »sodobne ženske«, ki je ne le izzivala takratni patriarhalni sistem, temveč zahtevala tudi enakopravnost ter sama odločala o svojem življenjskem stilu in oblekah. A že v 20. letih 20. stoletja, so feministke začele obračati svojo pozornost na probleme, ki se tičejo predvsem žensk npr. na socialno podporo žensk in otrok. Ta nagnjenja so postala še bolj izrazita v drugem valu...

DRUGI VAL

Gonilna sila drugega vala feminizma so bili socialisti ter gibanje za državljanske pravice, ki so privrli na dan ok. l. 1960 v severni in srednji Ameriki, Evropi in Avstraliji. Žensko osvobodilno gibanje, ki se je začelo v ZDA, je kombiniralo svobodomiselnost ter zahteve po enakih pravicah žensk in moških z zahtevo, da ženska lahko sama odloča o svoji identiteti ter spolnem življenju. Slednji dve zahtevi sta bili natančneje opisani v sedmih zahtevah gibanja, ustanovljenega med leti 1970 in 1978. Te zahteve so bile: enaka plača, enaka izobrazba in enake možnosti za zaposlitev, finančna in pravna enakopravnost, 24-urni vrtci, brezplačna kontracepcija ter izvedba splava po želji, pravica do ženske opredelitve seksualnosti, konec diskriminacije lezbijk in svobodo pred nasiljem in spolnimi zlorabami.

Drugi val je poudarjal fizične in psihične razlike med moškimi in ženskami. Feministke so kritizirale tradicionalno psihoanalizo Sigmunda Freuda, ki je predpostavljala, da vsi ljudje so ali pa bi morali biti kot moški. Skrbelo jih je tudi zakoreninjeno dojemanje ženske skozi naravo njenega telesa ter njena vloga v reprodukciji in porodu..

V Franciji sta feministični teoretinji Hélène Cixous in Luce Irigaray odkrili nov način pridobivanja znanja s stališča ženskega telesa, vključno z idejo o ženski literaturi (*écriture féminine*). Ta veja feminizma je postala znana pod imenom kulturni ali radikalni feminizem, ki se osredotoča na razlike med spoloma, ki naj bi ženske postavile višje od moških. To se je stopnjevalo se preko determinističnih idej, da so ženske bile in vedno bodo obvezane skrbeti in vzgajati, medtem ko so moški že po naravi agresivni.

Nekatere feministke so trdile, da je spolno in družinsko nasilje glavni dejavnik patriarhalnega podrejanja žensk. Zagovarjale so pravico žensk do svojega telesa ter do izbire materinstva. Imele so tudi drugačen pogled na materinstvo, ki naj bi bil vir moči ter način vplivanja na bodoče generacije. Npr. nekatere ženske so si izborile pravico do samohranilstva ter vzgoje otrok v lezbični zvezi.

Feministično mišljenje je uspešno vplivalo na glajenje razlik v pravicah žensk in moških. Vplivalo je na kulturo, kot rezultat ženskih interesov in skrbi pa se je pojavilo ukvarjanje s problemi kot so AIDS, homofobija (fobija pred homoseksualci), tehnologija in vojne.